

SISÄLLYSLUETTELO

	Sivu		Sivu
YLEISPERUSTELUT	3	4.1. Taloudelliset vaikutukset	7
1. Johdanto	3	4.2. Organisaatio- ja henkilöstövaikutukset ..	7
2. Nykytila	3	4.3. Ympäristövaikutukset	7
2.1. Lainsäädäntö ja käytäntö	3	4.4. Vaikutukset eri kansalaisryhmien asemaan	7
Lainsäädäntö	3	5. Asian valmistelu	8
Toimiluvat	3	5.1. Valmisteluvaiheet ja -aineisto	8
Oy. Yleisradio Ab	4	5.2. Lausunnot	8
2.2. Kansainvälinen kehitys ja ulkomaiden		YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT	9
lainsäädäntö	4	1. Lakiehdotuksen perustelut	9
2.3. Nykytilan arviointi	6	2. Tarkemmat säännökset ja määräykset	12
3. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset ...	6	3. Voimaantulo	12
3.1. Tavoitteet ja keinot niiden saavuttamiseksi	6	4. Säättämisjärjestys	12
3.2. Keskeiset ehdotukset	7		
4. Esityksen vaikutukset	7		

YLEISPERUSTELUT

1. Johdanto

Yleisradiolähetykset ovat kansalaisille eräs merkittävä tiedonsaantikanava samalla, kun niistä on muodostunut omaleimainen kulttuuriväline. Ohjelmatuotannon kalleus on johtanut siihen, että ohjelmien kauppa on laajasti kansainvälistä ja on johtanut erityisesti anglosaksisen kulttuuripiirin näennäiseen korostumiseen. Jotta myös kansallinen kulttuuri pääsisi esille medioissa, sen tuottamista ja esittämistä on tuettava. Oy. Yleisradio Ab. muodostaa erään keskeisen kanavan tässä suhteessa. Yhtiön toimintaa rahoitetaan lupamaksuvaroin ja lähinnä tästä syystä katsotaan, että yhtiölle voidaan asettaa erityisiä velvoitteita suomalaisen kulttuurin vaalimisessa.

Kilpailun lisääntyessä ja koventuessa siihen tulee vastata säilyttämällä kuuntelijoiden ja katsojien mielenkiinto ohjelmien avulla. Mikäli eri yleisradiotoiminnan harjoittajien ohjelmatuotanto pyrkii kilpailemaan samalla kentällä, tuloksena on yhtenäinen ohjelmatarjonta kaikilta kanavilta.

Oy. Yleisradio Ab:n pitkän tähtäimen toiminnan suunnittelemiseksi vastaamaan yllä esitettyihin haasteisiin on syytä turvata yhtiön talous myös pitkällä tähtäimellä. Hallitus on laatinut tästä syystä esillä olevan lakiesityksen.

2. Nykytila

2.1. Lainsäädäntö ja käytäntö

Lainsäädäntö

Yleisradiotoimintaa säätelevät keskeiset säännökset ovat:

- 1) radiolaitteista annettu laki (8/27);
- 2) laki valtioneuvoston oikeudesta luovuttaa yleisradiotoimintaa varten valtiolle hankittu omaisuus osakeyhtiölle (216/34);
- 3) radiolaki (517/88); sekä
- 4) radiovastuulaki (219/71).

Johtimise tapahtuvaa ohjelman lähetystoimintaa koskee lisäksi kaapelilähetystoiminnasta annettu laki (307/87). Televerkoissa tapahtuvaa ohjelmansiirtoa koskee teletoimintalaki (183/87).

Edellä mainittujen lakien nojalla on annettu alemmanasteisia säädöksiä, joista keskeisimpiä

ovat asetus radiolaitteista (859/92), valtioneuvoston päätös Oy. Yleisradio Ab:n hallintoneuvoston jäsenten lukumäärästä (266/49), radioasetus (821/88), asetus valtion radiorahastosta (1000/80) ja valtioneuvoston päätös televisiolumakasuista (861/92).

Kaapelilähetystoiminnasta annettua lakia täydentää asetus kaapelilähetystoiminnasta (526/87) ja erää tämän lainsäädännön nojalla annetut muut säännökset ja määräykset.

Radiolaitteista annetussa laissa ovat säännökset toimiluvan myöntämisestä yleisradiotoimintaan ja televisiolumakasuja koskeva perussäännös. Oy. Yleisradio Ab:n toimintaperiaatteisiin sekä eduskunnan ja valtioneuvoston osallistumiseen yhtiön hallintoon liittyvät säännökset ovat laissa valtioneuvoston oikeudesta luovuttaa yleisradiotoimintaa varten valtiolle hankittu omaisuus osakeyhtiölle. Radiolaki puolestaan koskee radioviestinnän tekniikkaa ja taajuuksien käyttöä.

Toimiluvat

Radiolaitteista annetun lain ja asetuksen nojalla valtioneuvosto myöntää toimiluvan yleisradiotoiminnan harjoittamiseen enintään kymmeneksi vuodeksi.

Valtakunnalliseen yleisradiotoimintaan on myönnetty toimilupa vain Oy. Yleisradio Ab:lle, joka saa käyttää toiminnassaan apunaan MTV Oy:tä, joka siis toimii Oy. Yleisradio Ab:n toimiluvalla. Tämän hetkinen toimilupa on voimassa 14 päivään joulukuuta 1999. MTV Oy on kuitenkin tehnyt hakemuksen omasta toimiluvastaan. Hakemusta on yleisesti puollattu.

Paikalliseen ääniyleisradiotoimintaan myönnettyjä toimilupia on tällä hetkellä 60, joista niin sanottuja ei-kaupallisia paikallisradioita on seitsemän kappaletta. Varsin useiden paikallisradioiden taloudellinen tilanne on vaikea.

Paikalliseen televisiotoimintaan, jota kutsutaan myös lähitelevisiotoiminnaksi, on myönnetty yhdeksän toimilupaa. Tällä alueella toiminta käynnistyy hyvin hitaasti. Vain kahden, lähinnä harrastajapohjalta toimivan luvanhaltijan tiedetään aloittavan toimintansa lähiaikoina.

Toimiluvissa on määritelty yksityiskohtaisesti toimilupien haltijoiden ja valtiovalan suhteet

sekä yleisradiotoiminnan ohjelmapoliittiset ja taloudelliset velvoitteet. Niissä on asetettu myös yleisluontoisia rajoituksia ohjelmien sisällölle, esimerkiksi mainoksien tai omatuotannon määrälle.

Oy. Yleisradio Ab.

Oy. Yleisradio Ab:n toimintaa johtaa eduskunnan vaalikaudeksi kerrallaan valitsema 21-jäseninen hallintoneuvosto. Hallintoneuvoston tehtävänä on muun muassa ottaa ja erottaa pääjohtaja, muut johtajat sekä apulaisjohtajat, valita johtokunnan jäsenet ja valvoa yleistä ohjelmatoimintaa.

Oy. Yleisradio Ab. on organisoitu kahteen suomenkieliseen televisioyksikköön, radioyksikköön, alue- ja uutisyksikköön sekä ruotsinkieliseen yksikköön. Lisäksi yhtiössä on resursiysyksikkö, jonka vastuulla ovat yhtiön tekniikkaan, talouteen ja hallintoon liittyvät asiat.

Yhtiön käytössä on kaksi televisiokanavaa ja kuusi radioverkkoa, joista neljä valtakunnan kattavaa kanavaa (kolme suomenkielistä ja yksi ruotsinkielinen) ja lisäksi pienemmät radioverkot ruotsinkielistä ja saamenkielistä palvelua varten. Yhtiö on vuokrannut kolmannen televisiokanavan MTV Oy:lle. Vuonna 1992 yhtiön henkilökunnan lukumäärä oli 4 646.

Yhtiön talous on vakaalla pohjalla. Suomen kansantalouden tila ja lähivuosien näkymät ovat kuitenkin heikentäneet Oy. Yleisradio Ab:n tulorahoitusnäkymiä sekä tuoneet uusia kustannuspaineita. Myös sekä tuloihin että menoihin liittyvät epävarmuustekijät ovat lisääntyneet. Tällaisina voidaan mainita esimerkiksi havaittavissa oleva lupakannan pieneminen ja siitä seuraava lupatulon lasku, markan kellunta ja sen mukanaan tuoma ulkomaisten ohjelmien esitysoikeuksien hinnan nousu, lisääntynyt kilpailu erityisesti urheiluohejelmien esitysoikeuksista ja sen mukanaan tuoma hinnan nousu sekä erilaisten julkisten maksujen, kuten työttömyysvakuutusmaksun, nousu.

Yhtiön tulot olivat tilikaudella 1991/92 yhteensä 1 809,6 miljoonaa markkaa ja kulut vastaavasti 1 566,5 miljoonaa markkaa. Yhtiön omavaraisuusaste on 55,5 %.

Yhtiön toimintaa on huolimatta kiristyneestä taloudellisesta tilanteesta kyetty laajentamaan. Televisio-ohjelmien lähetyssaika oli ennen television kanavauudistusta eli ennen vuoden 1993

alkua 6 200 tuntia vuodessa ja ohjelma-aika 5 359 tuntia sekä radio-ohjelmien lähetyssaika 70 563 tuntia vuodessa. Vuoden 1993 arvioitu television ohjelma-aika on noin 6 300 tuntia, jossa on lisäystä noin 17,6 %. Radio-ohjelmien arvioitu lähetyssaika vuonna 1993 on 54 000 tuntia. Yhtiö on ilmoittanut tavoitteekseen lisäksi noin 50 %:n tason television katseluun käytetystä ajasta.

2.2. Kansainvälinen kehitys ja ulkomaiden lainsäädäntö

Yleisradiotoiminta Skandinaviassa

Ruotsi

Ruotsissa valtakunnallista yleisradiotoimintaa koskevat ratkaisut tehdään lainsäädäntöteitse. Hallitus myöntää luvan valtakunnalliseen yleisradiotoimintaan. Toiminnan harjoittajan kanssa solmitaan yksityiskohtainen, toiminnan ehdot sisältävä sopimus. Viime kädessä eduskunta hyväksyy kyseiset sopimukset. Lupamaksun suuruudesta päätetään lailla.

Perinteinen julkisen palvelun Sveriges Radio (SR) oli keskitetty organisaatio vuoteen 1978, jolloin siitä muodostettiin konserni, jossa olivat emoyhtiö (SR) ja seuraavat tytäryhtiöt: 2-kanavan televisio (SVT), paikallisradio (LR), opetusohjelmat (UR), valtakunnallinen radio (RR). SR:n omistus on yksityinen: sivistysjärjestöt omistavat konsernista 60 %, lehdistö 20 % ja elinkeinoelämä 20 %.

Vuoden 1993 alusta konserni on purettu ja samalla on muodostettu uudet itsenäiset julkiset radio- ja televisioyhtiöt vanhojen yhtiöiden muodostamalle pohjalle. LR ja RR yhdistettiin uudeksi Sveriges Radio nimiseksi radioyhtiöksi. UR ja SVT jäivät ennalleen. Emoyhtiö päätettiin purkaa. Yhtiöiden omistukseen ei puututtu. Ruotsin hallitus nimittää yhtiöiden hallintoneuvostojen yhdeksästä jäsenestä neljä, mukaanlukien puheenjohtajan. Yhtiökokous nimittää kaksi. Lisäksi hallintoneuvostoon kuuluu lakisääteisesti toimitusjohtaja ja kaksi henkilöstön edustajaa.

Uutta järjestelyä koskevat sopimukset ovat voimassa vuoteen 1996. Yhtiöiden rahoitus perustuu lupamaksuihin ja jakosuhde eri yhtiöiden välillä on kiinteä, esimerkiksi SVT saa 61,1 %. Samalla on päätetty julkisen sektorin rahoittamiseen liittyvistä muista järjestelyistä.

Norja

Norjassa hallitus myöntää toimiluvat valtakunnalliseen yleisradiotoimintaan. Uusien kanavien perustamisesta päättävät suurkäräjät, jotka päättävät myös lupamaksujen suuruuden.

Norjassa perinteistä julkista palvelua hoitaa Norsk Rikskringkasting (NRK), jolla on käytettävissään yksi televisiokanava ja kaksi radiokanavaa. NRK saa kolmannen radiokanavan syksyllä 1993. Rahoitus tapahtuu lupamaksuvaroin. Lisäksi radiolaitteiden hintaan on vanhastaan liitetty NRK:lle tuleva maksu. NRK:sta tehtiin säätio vuonna 1988. Aikaisemmin se oli kiinteämpi osa valtionhallintoa.

Tanska

Tanskan valtakunnallista yleisradiotoimintaa koskevat ratkaisut tehdään lainsäädännöllä. Toimilupajärjestelmää ei ole. Lupamaksun suuruudesta päättää liikenneministeri Danmarks Radion (DR) hallintoneuvoston ehdotuksen ja suurkäräjien valtiovarainvaliokunnan hyväksynnän pohjalta.

DR on perinteinen julkisen palvelun keskitetty organisaatio, jossa on sekä radio- että televisiotoimintaa (yksi televisiokanava). Toiminta rahoitetaan kokonaan lupamaksuilla eikä yhtiö saa harjoittaa mainontaa. DR:n organisaatiota ollaan parhaillaan kehittämässä siten, että keskitettyä toimintaa, esimerkiksi tuotantotekniikkaa, jaetaan televisio- ja radiotoiminnan vastuulle.

Tanskassa toimii lisäksi valtiollinen julkisen palvelun TV 2-kanava, joka on organisoitu erilleen DR:stä. Kanava on aloittanut toimintansa vuonna 1988. Mainonnan myynti on organisoitu erilliseen valtion omistamaan osakeyhtiöön. Kanava rahoitetaan pääosin mainonnalla, jota on rajoitettu. Lupamaksujen osuus rahoituksesta on noin 20 %.

DR ja TV 2 ovat lailla perustettuja julkisia yhtiöitä.

Yleisradiotoiminta muualla

Eri maissa on olemassa varsin erilaisia yleisradiotoiminnan rakenteita. Seuraavassa tarkastellaan eräiden muiden, lähinnä Länsi-Euroopan maiden yleisradiojärjestelmiä, jotka voitaneen ryhmitellä kolmeen ryhmään.

Esimerkiksi Itävallassa, Alankomaissa, Irlannissa ja Sveitsissä on olemassa edelleen joko muodollinen tai asiallinen julkisen yleisradiotoiminnan monopoli. Vastaavaa asemaa kuuntelijoiden tai katselijoiden suhteen niillä ei ole, koska kilpailua aiheutuu rajakatselusta ja satelliitti- ja kaapelitelevisiotoiminnasta. Maiden pienestä koosta johtuen kilpailu on merkittävää.

Belgia, Espanja, Portugali, Kreikka ja Italia ovat maita, joissa on duopoli. Tämä tarkoittaa sitä, että maanpäällisiä (ei-satelliitti) lupamaksu- ja mainosrahoitteisia televisiokanavia on julkisella ja yksityisellä sektorilla viestintäpoliittisten päätösten seurauksena yhtä paljon.

Suomen kaltaisia sekajärjestelmiä on muun muassa Islannissa, Ranskassa, Saksassa ja Englannissa. Sekajärjestelmällä tässä yhteydessä tarkoitetaan sitä, että julkisten ja yksityisten televisiokanavien lukumäärä on eri.

Kansainvälinen yhteistyö järjestöissä

Oy. Yleisradio Ab. harjoittaa maailmanlaajuisia yhteistyötä muiden julkisen palvelun yleisradioyhtiöiden kanssa. Keskeisimmällä sijalla on yhteistyö, joka tapahtuu Euroopan Yleisradioliitossa (The European Broadcasting Union; EBU). EBU:n toimintaan kuuluu muun muassa jäsenmaiden keskinäinen uutisvaihto, ohjelmayhteistyö, yhteishankinnat (esimerkiksi urheiluohjelmat) ja ohjelmansiirron hoito liiton yhteyksillä. Ajankohtaisena EBU:n hankkeena voidaan mainita käynnissä oleva kehitysapu ja koulutus, joka on suunnattu itä- ja keskieurooppalaisille yleisradioyhtiöille.

Esityksen suhde eurooppalaiseen kehitykseen

Yleisin eurooppalainen asetelma on julkisen ja yksityisen yleisradiosektorin toiminta rinnakkain ja siten, että ne ovat kilpailutilanteessa.

Julkisen palvelun yleisradiotoiminnan asema ja sen kehittyminen Länsi-Euroopan eri maissa on riippuvainen kunkin maan valtiovallan harjoittamasta viestintäpolitiikasta. Ei ole todennäköistä, että sen paremmin Euroopan Neuvosto kuin Euroopan Yhteisötkään tulevat puuttumaan julkisen palvelun yleisradioyhtiöiden organisointiin, vaan se jää jäsenvaltioiden omaan päätäntävaltaan. Julkisen palvelun ke-

hittyminen ei kuitenkaan riipu pelkästään poliittisesta päätöksentekijästä, vaan myös siitä, miten julkista palvelua harjoittavat yleisradioyhtiöt onnistuvat strategioissaan ja miten ne sopeutuvat yhä laajenevaan kilpailuun.

Vaikka on todennäköistä, että kilpailu audiovisuaalisella alalla laajenee, ei ole nähtävissä, että Euroopassa luovuttaisiin julkisen palvelun yleisradioyhtiöistä. Useat eurooppalaiset maat tukeutuvat edelleen ratkaisuihinsa julkiseen toimintaan. Tällaisista maista ovat esimerkiksi Ruotsi, Norja, Tanska, Sveitsi, Itävalta ja Alankomaat. Eräänä keskeisenä syynä tähän on se, että varsinkin pienissä maissa juuri julkiset yleisradioyhtiöt vastaavat kansallisesta ohjelmatuotannosta, jota kaikissa maissa pidetään tärkeänä identiteetti- ja kulttuurikysymyksenä.

Euroopan Yhteisöt ovat eräässä arviossaan esittäneet, että painopiste televisiotoiminnan rahoituksessa siirtyy yhä selvemmin mainontaan. Kun vuonna 1989 lupamaksujen osuus oli yli puolet audiovisuaalisten palveluiden menoista, tämä osuus laskee vuoteen 1995 mennessä kolmannekseen. Mainonnan kasvu koskee sekä julkista että yksityistä sektoria. Julkisten televisioyhtiöiden mainosoikeutta on viime vuosina jonkin verran laajennettu. Mainosoikeutta ei ole esimerkiksi BBC:llä eikä pohjoismaisilla yhtiöillä Tanskan TV 2-yhtiötä lukuunottamatta. Espanjassa ja Portugalissa puolestaan on vain mainosrahoitteista julkista yleisradiotoimintaa.

Euroopan Yhteisöjen arvioissa lähdetään yleisesti siitä, ettei lupamaksujen reaaliarvo nouse. Tulojen kasvun tyrehtyminen onkin merkinnyt sitä, että julkiset yleisradioyhtiöt ovat ryhtyneet hankkimaan lisäresursseja tehostamalla toimintaansa ja järjestämällä uudelleen sisäistä resurssien jakoa.

Julkisen yleisradiotoiminnan organisoinnissa Länsi-Euroopassa on suhteellisen suuria eroja. Useissa tapauksissa kuitenkin julkisilla yleisradioyhtiöillä on lailla perustettu erityinen rakenne. Yleisradioyhtyritysten hallinto, keskeisten elinten nimitysprosessi ja itse käytännön organisaatio sen sijaan on kaikissa tapauksissa erilainen.

2.3. Nykytilan arviointi

Valtakunnallinen televisiotoiminta tapahtuu kolmella kanavalla, joista vuoden 1993 alusta

yhtä käyttää MTV Oy. Oy. Yleisradio Ab:n ja MTV Oy:n välinen yhteistyö perustuu yhtiöiden väliseen perussopimukseen, joka on viimeksi uudistettu vuonna 1989 ja on voimassa vuoteen 1999. MTV Oy harjoittaa toimintaansa Oy. Yleisradio Ab:n toimiluvalla sekä sen omistaman ohjelmansiirto- ja lähetysasemaverkon välityksellä. MTV-konserni maksaa Oy. Yleisradio Ab:lle erikseen tehdyn hintasopimuksen mukaan erillistä korvausta. Tämä koostuu lähetysverkon vuokrasta ja niin sanotusta julkisen palvelun maksusta. Julkisen palvelun ohjelmistovelvoitteet eivät juurikaan kohdistu MTV Oy:öön.

Yllä esitetty rakenne muodostaa sähköisen viestinnän perusstruktuurin Suomessa. Rakenne on ollut hyvin toimiva. Paine kotimaista sähköistä viestintää kohtaan kuitenkin lisääntyy kilpailun lisääntyessä niin kotimaassa kuin ulkomailtakin.

Julkisen palvelun periaate ei ole enää itsentään selvä. Eräät sen perusteet ovatkin vanhentuneet tai poistuneet kokonaan. Toisaalta taas on tullut joitain uusia tarpeita, joiden tyydyttämistä varten julkisen palvelun yleisradioyhtiötä tarvitaan. Nykyisin julkisen palvelun yhtiöltä vaaditaan erityisesti tehokkuuden nostamista ja yleisösuhteen parantamista. Valtiovalan tarkoituksena ei ole puuttua ohjaavasti ohjelmien sisältöön, mutta valtiovalan tehtävänä on järjestää julkisen palvelun yleisradioyhtiön organisaatio ja rahoitus siten, että tehokas ja korkealaatuinen julkinen palvelu sähköisessä viestinnässä on kansalaisten käytettävissä.

Sähköisen viestinnän struktuurin kehittyminen Suomessa on johtanut siihen, että yleisesti pidetään perusteltuna myöntää MTV Oy:lle oma toimilupa. Samassa yhteydessä halutaan turvata julkisen palvelun yleisradiotoiminta ja sen rahoitus uusimalla lainsäädäntöä.

3. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

3.1. Tavoitteet ja keinot niiden saavuttamiseksi

Suomalaisen viestintäpolitiikan perustehtävä on ylläpitää maassa sellainen sähköisen viestinnän järjestelmä, että jokainen suomalainen voi vastaanottaa yhteiskunnallisesti merkittävimmät yleisradio-ohjelmat. Tavoitteeseen kuuluu myös palvelu yhtäläisin perustein suomen- ja ruotsinkielisiä kansalaisia. Periaatteen merkitys

on erityisen tärkeä laajassa ja harvaanasutussa maassa. Jos jakeluverkko tehtäisiin vain kaupallisen kannattavuuden perusteella, jäisivät laajat osat maata ilman palvelua.

Tavoitteena on myös turvata erityisesti kotimaisen luovan kulttuurin tuottaminen ja kehittäminen. Suomen tunnetuksi tekemistä ulkomailla yleisradiotoiminnan keinoin voidaan myös pitää yhteiskunnallisesti merkittävänä pyrkimyksenä.

Edellä mainittujen tavoitteiden saavuttamiseksi on välttämätöntä, että on olemassa julkisen palvelun yleisradiotoimintaa harjoittava yhtiö, jonka asema ja rahoitus on lailla turvattu.

3.2. Keskeiset ehdotukset

Oy Yleisradio-Rundradion Ab:stä annettavassa laissa ehdotetaan säädettäväksi yhtiön tehtävistä, hallinnosta ja rahoituksesta. Yhtiön nimi ehdotetaan muutettavaksi kaksikieliseksi.

Esityksessä ehdotetaan, että Oy Yleisradio-Rundradion Ab tulisi vast'edes toimimaan suoraan lain nojalla ilman toimilupaa.

Esityksen keskeinen sisältö muodostuu yhtiölle annettavista julkisen palvelun tehtävien määrittelyistä.

Esityksellä pyritään yhtiön hallinnon nykyaikaistamiseen. Hallintoneuvosto esitetään valittavaksi neljäksi vuodeksi kerrallaan. Tavoitteena on, että hallintoneuvostoon valittaisiin myös muita kuin poliittisesti suuntautuneita kansalaisia. Tämä saattaisi antaa yhtiölle uusia mahdollisuuksia vastata nopeasti kehittyvään kilpailuun. Hallintoneuvoston tehtäväksi jäisi itsenäisesti nimittää yhtiön johtajistosta vain pääjohtajan arvonimen omaava toimitusjohtaja. Hallituksen hallintoneuvosto nimittäisi toimitusjohtajan esityksestä.

Esityksen mukaan yhtiön rahoitus säilyisi entiseen tapaan lupamaksupohjalla.

4. Esityksen vaikutukset

4.1. Taloudelliset vaikutukset

Esityksellä ei ole valtiontaloudellisia vaikutuksia. Esityksellä ei ole myöskään välittömiä vaikutuksia Oy Yleisradio-Rundradion Ab:n talouteen. Sitä vastoin esitys antaa mahdolli-

suuden suunnitella yhtiön toimintaa turvatu-
talouden pohjalta.

4.2. Organisaatio- ja henkilöstövaikutukset

Esityksellä ei ole suoranaisia henkilöstövaikutuksia.

Lailla ei ole tarkoitus puuttua suoranaisesti Oy Yleisradio-Rundradion Ab:n organisaatioon. Sen kehittäminen jää hallintoneuvoston tehtäväksi. Johtajiston asemaan sen sijaan ehdotetaan muutoksia, jotka mahdollistavat siirtymisen modernimpaan ja yritysmäisempään johtamistapaan.

4.3. Ympäristövaikutukset

Esityksellä ei ole ympäristövaikutuksia.

4.4. Vaikutukset eri kansalaisryhmien asemaan

Julkisen palvelun yleisradiotoiminnassa on täyden palvelun periaate. Se tarkoittaa toiminnan monipuolisuutta, yleisyyttä ja laajaa ohjelmistotarjontaa uutisista sivistysohjelmiin ja viihteeseen.

Täyteen palveluun sisältyy myös alueellinen palvelu. Julkisen palvelun tehtävänä on antaa myös maan sisäisille kulttuuri- ja talousalueille niiden asioita käsittelevä palvelu.

Julkisen palvelun tehtävänä on tuottaa palveluita maan muille kuin suomenkielisille kieliryhmille, vähemmistöryhmille ja erityisryhmille. Suomen Hallitusmuoto velvoittaa käsittelemään kieliryhmiä yhtäläisin perustein. Ruotsinkielinen yleisradiopalvelu on lähes kokonaan julkisen palvelun periaatteen varassa. Kohdeyleisö ei riitä ylläpitämään kaupallista tuotantoa. Ruotsinkielisille on tärkeätä, että he voivat riittävän kattavasti seurata kotimaansa ja maailman tapahtumia omalla äidinkielellään.

Saamelaisia Suomessa on noin 6 000 asukasta. Nykyisin saamelaisten oikeus kuulla omalla äidinkielellään keskeinen palvelu radiosta on hyvin toteutettu.

Suomessa on muitakin kielivähemmistöjä ja niitä syntyy tulevaisuudessa lisää. Näillekin ryhmille tulee aikanaan järjestää palvelua.

Lapset muodostavat tärkeimmän erityisen kohderyhmän yleisradiotoiminnassa. Ilman jul-

kista palvelua olisi vaara, että lasten ohjelmat jäisivät pääasiassa ulkomaisen tuonnin varaan.

Muista vähemmistöistä esimerkkinä voidaan mainita huonokuuloiset tai kuurot. Tätä noin 500 000 ihmisen ryhmää palvelee tekstitelevisio ympäri vuorokauden.

Lakiesityksen tarkoituksena on turvata julkisessa palvelussa sekä täyden palvelun periaatteen mukainen ohjelmisto kaikille että ottaa palvelutarjonnassa huomioon vähemmistöt ja erityisryhmät.

5. Asian valmistelu

5.1. Valmisteluvaiheet ja -aineisto

Yleisradiolakia on pyritty uudistamaan useita kertoja. Asiaa selvitti aikaisemmin muun muassa vuosina 1979—1984 työskennellyt parlamentaarinen radio- ja televisiokomitea. Komitea valmisteli muun ohella ehdotuksen yleisradiolaiksi, joka ei kuitenkaan eri syistä johtanut lainsäädäntötoimenpiteisiin. Sen sijaan komitean ehdotukset johtivat vuonna 1987 voimaan tulleen lakiin kaapelilähetystoiminnasta ja vuonna 1988 säädettyyn radiolakiin, joka koskee muun muassa radiotaajuuksia ja -laitteita, radiolaitteiden rakennetta, hallussapitoa ja käyttöä sekä radioviestinnän suojaamista häiriöiltä. Radiohallinto on myös organisoitu uudelleen perustamalla liikenneministeriön alaiseksi virastoksi Telehallintokeskus. Radiolaki ei koske radioviestinnän sisältöä eikä yleisradiotoiminnassa välitettyjä ohjelmia.

Eduskunta lausui radiolakia hyväksyessään toivomuksen, että hallitus pikaisesti valmistelee ja antaa hallitusohjelman mukaisesti yleisradiolakiesityksen. Yleisradiotoiminnalle tulee antaa sellaiset lainsäädännölliset puitteet, jotka edistävät kansallista radio- ja televisio-ohjelma-tuotantoa, laajentavat sananvapautta ja estävät viestinnän keskittymistä. Yleisradiolakia valmisteltaessa tulee kiinnittää erityistä huomiota yleisradiotoiminnan tukemiseen kulttuuri- ja viestintäpoliittisten velvoitteiden sekä alueellisesti tasapainoisen viestintärakenteen kehittämässä.

Liikenneministeriö selvitteli edellä lausutun pohjalta tuolloin mahdollisuuksia laatia uutta yleisradiolainsäädäntöä, mutta hanke ei eri syistä toteutunut.

Syksyllä 1992 liikenneministeriö antoi erityi-

selle selvitysmiehelle tehtäväksi saman vuoden loppuun mennessä tehdä ehdotuksen julkisen palvelun asemasta sähköisessä viestinnässä 1990-luvun viestintäpolitiikassa. Selvitysmies ehdotti muun muassa sellaisen sähköisen viestinnän puitelain laatimista, jossa säädettäisiin lailla julkisen palvelun tehtävät ja Oy. Yleisradio Ab:n asema. Selvityksestä hankituissa lausunnoissa on puollettu yleisradiolain laatimista.

Esitys on valmisteltu pääosin virkatyönä liikenneministeriössä neuvotellen muun muassa Oy. Yleisradio Ab:n edustajien kanssa.

5.2. Lausunnot

Esityksestä ei ole pyydetty erikseen lausuntoja. Valmistelun kannalta on katsottu edellä jaksossa 5.1 mainitusta selvityksestä ”Julkinen palvelu 1990-luvun viestinnässä” annettujen lausuntojen olevan riittäviä. Siihen saatiin lausunnot Kansallinen Kokoomus r.p:ltä, Suomen Keskusta r.p:ltä, Svenska Folkpartiet i Finland r.p:ltä, Suomen Kristillinen Liitto r.p:ltä, Suomen Sosiaalidemokraattiselta r.p:ltä, Suomen Maaseudun Puolue r.p:ltä, Vihreä Liitto r.p:ltä, Vasemmistoliitolta, valtiovarainministeriöltä, oikeusministeriöltä, opetusministeriöltä, kuluttaja-asiamieheltä, kilpailuvirastolta, Oy. Yleisradio Ab:ltä, MTV Oy:ltä, Suomen Viestintärahoitus Oy:ltä, Maakuntien Viestintä Oy:ltä, Sanoma Osakeyhtiöltä, Sanomalehtien Liitolta, Aikakauslehtien Liitolta, Suomen Kaapelitelevisioliitto ry:ltä, Suomen Paikallisradioliitto ry:ltä, Suomen Elokuvatuottajien keskusliitto ry:ltä, Suomen elokuvasäätiöltä, Mainostajien Liitolta, Mainostoimistojen Liitto ry:ltä, Kopoisto ry:ltä, Gramex ry:ltä, Teosto ry:ltä, Suomen Journalistiliitolta, Yleisradion Ammattiyhdistysten Yhteistyövaliokunta YTV:ltä, Kansan Radioliitto ry:ltä, Helsingin yliopiston viestinnän laitokselta, Jyväskylän yliopiston viestintätieteiden laitokselta, Tampereen yliopiston tiedotusopin laitokselta, Kaupan Keskusliitolta, Keskuskauppakamarilta, Teollisuuden ja Työnantajain Keskusliitolta, Kirkon tiedotuskeskukselta ja saamelaisvaltuuskunnalta.

Lausunnoissa on arvioitu laajasti yleisradio-toiminnan kenttää ja tarvetta julkisen palvelun yleisradiotoiminnan turvaamiseen.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotuksen perustelut

1 luku. Yleiset säännökset

1 §. *Oy Yleisradio-Rundradion Ab:n asema.* Pykälän 1 momentissa on esitetty annettavaksi perussäännös Oy Yleisradio-Rundradion Ab:n asemasta. Siinä määritellään yhtiön ensisijaiseksi tehtäväksi harjoittaa julkisen palvelun yleisradiotoimintaa. Samoin todetaan Oy Yleisradio-Rundradion Ab:n yhtiömuodoksi osakeyhtiö. Tarkoituksena on, että osakeyhtiölakia (734/78) noudatetaan yhtiön toiminnassa kaikilta niiltä osin, joista ei ole tässä laissa poikkeusta säädetty. Esityksessä ehdotetaan, että yhtiön nimi muutetaan kaksikieliseksi.

Oy Yleisradio-Rundradion Ab harjoittaa perinteisesti myös sellaista toimintaa, jota ei voida sisällyttää julkisen palvelun yleisradiotoiminnan määritelmään. Toiminnan jatkaminen, esimerkiksi siirto- ja lähetyksen vuokraaminen MTV Oy:lle, on yleisradiotoiminnan kokonaisuuden kannalta tarkoituksenmukaista. Lakiehdotuksen mukaan yhtiöllä on mahdollisuus muunkin toiminnan harjoittamiseen yhtiöjärjestyksen puitteissa. Yhtiöjärjestyksestä voidaan muuttaa tavanomaisella tavalla yhtiökokouksen päätöksellä, sen mukaan kuin yhtiölle myönnetty toimiluvat sallivat.

Pykälän 2 momentin mukaan Oy Yleisradio-Rundradion Ab:lle ehdotetaan suoraan lakiin perustuvaa oikeutta harjoittaa yleisradiotoimintaa. Vastaavasti lakiehdotukseen sisältyy tarkempi määrittely yhtiön keskeisistä tehtävistä, jotka aiemmin ovat olleet toimiluvan varassa. Ohjelmatoiminnan valvonta olisi edelleen eduskunnan valitsemalla hallintoneuvostolla. Ehdotusta pidetään perusteltuna siitä syystä, että nähtävissä olevassa tulevaisuudessa ei ole syntymässä tilannetta, jossa julkisen palvelun yleisradiotoimintaa harjoittavalle Oy Yleisradio-Rundradion Ab:lle ei myönnettäisi toimilupaa. Lailla perustettu oikeus toiminnan harjoittamiseen antaa yhtiölle mahdollisuuden hoitaa sille annettu julkisen palvelun tehtävä pitkäjänteisemmin ja taloudellisesti turvatummin kuin nykyisin. Myös keskustelu vastaanottiin liittyvän lupamaksun laillisuudesta tulisi tarpeettomaksi.

2 §. *Yhtiön omistussuhteet.* Valtio omistaa Oy. Yleisradio Ab:n osakkeista 99,98 %. Lain

mukaan valtion omistussuuden tulee olla vähintään yhdeksänkymmentä sadasosaa kaikista osakkeista. Tämä määrä saattaa aiheuttaa ongelmia vähemmistösuojan suhteen. Yleisesti pidetään edelleen perusteltuna, että valtio säilyttää määräysvaltansa yhtiössä. Ottaen huomioon yleisradiotoiminnan kentässä tapahtunut yhteiskunnallinen kehitys ja yhtiön mahdollinen pääomantarve katsotaan kuitenkin, että valtion osake-enemmistön suuruudeksi riittää 70 %. Tällöin valtiolla säilyy edelleen yksinkertainen enemmistö yhtiössä. Tarkoituksena ei kuitenkaan ole ryhtyä yhtiön osakkeiden myyntiin.

3 §. *Yhtiön hallinnonala.* Oy. Yleisradio Ab:n asioita valtioneuvostoon on perinteisesti valmisteellut liikenneministeriö. Esitetty pykälä vastaa nykyistä käytäntöä. Esityksen mukaan liikenneministeriölle asetettaisiin yleinen velvollisuus ottaa huomioon julkisen palvelun yleisradiotoiminnan toimintaedellytykset valmisteltaessa muita yleisradiotoimintaan liittyviä ratkaisuja. Tätä pidetään perusteltuna ottaen huomioon julkisen palvelun yleisradiotoiminnan erityisluonne. On myös tärkeää, että liikenneministeriö ja opetusministeriö toimivat tiiviissä yhteistyössä ratkaisussa, jotka ovat kulttuuri-politiisesti merkittäviä.

Esitetään myös säilytettäväksi nykyinen käytäntö, jonka mukaisesti liikenneministeriön edustajalla on oikeus olla läsnä yhtiön hallintoneuvoston kokouksissa. Tämä on osoittautunut toimivaksi tiedonkulkukanavaksi yhtiön ja ministeriön välillä. Ministeriön edustajalla on vain läsnäolo- ja puheoikeus. Ohjelmapolitiikkakysymyksiin hänen ei ole tarkoitus puuttua.

2 luku. Oy Yleisradio-Rundradion Ab:n hallinto

4 §. *Yhtiön hallintoelimet.* Pykälässä esitetään säädettäväksi keskeisistä yhtiön hallintoelimistä. Yhtiön korkein hallinto esitetään säilytettäväksi ennallaan.

5 §. *Hallintoneuvosto.* Yhtiön hallintoneuvosto on 21-jäseninen ja sen valitsevat eduskunnan valitsijamiehet vaalikauden mittaiseksi toimikaudeksi. Valtioneuvosto vahvistaa nykyisin hallintoneuvoston jäsenten enimmäismäärän. Jäsenten lukumäärä esitetään suoraan laissa vahvistettavaksi kahdeksikymmeneksiyhdeksi.

Tavoitteena on se, että puoluesidonnaisuuteen pyrittäisiin kiinnittämään entistä vähemmän huomiota ja esimerkiksi kulttuurielämän asian-
tuntemusta voitaisiin hallintoneuvostossa lisätä.

Esityksessä luovuttaisiin valtioneuvoston oikeudesta päättää hallintoneuvoston jäsenen lukumäärä. Tätä pidetään tarpeellisenä siksi, että kysymyksessä on eduskunnan valitsema elin. Hallintoneuvoston toimikausi olisi edelleen neljä vuotta.

Pykälän 3 momentissa on säädetty kriteerit, joiden mukaan hallintoneuvoston jäsenet tulee valita. Kriteereissä ei ole asiallisia muutoksia aiemman suhteen.

Eduskunnan toimivaltaan ei kuulu hallintoneuvoston puheenjohtajan eikä varapuheenjohtajan valitseminen, vaan esitetään, että sen tekee hallintoneuvosto itse. Tämä vastaa myös nykyistä käytäntöä.

Nykyisen käytännön mukaan yhtiön henkilöstöllä on oikeus valita hallintoneuvostoon kaksi edustajaa, joilla on läsnäolo- ja puheoikeus. Henkilöstön edustukseen ei tällä lailla ole tarkoitus puuttua.

6 §. *Hallintoneuvoston tehtävät.* Pykälässä esitetään säädettyväksi hallintoneuvoston tehtävät.

Keskeisenä tehtävänä hallintoneuvostolla on toimitusjohtajan valinta. Tarkoitus on, että hallintoneuvosto valitsee toimitusjohtajan, jonka toimikausi olisi edelleen määräaikainen eli viisi vuotta. Yhtiön hallitus valittaisiin siten, että toimitusjohtaja tekisi ehdotuksen asiasta hallintoneuvostolle, joka suorittaisi sen valinnan. Tarkoitus on, että yhtiön hallitus muodostettaisiin yhtiön johtajiston keskuudesta valituista henkilöistä. Yhtiön hallituksen kokoonpanon tulisi olla monipuolinen. Sen jäsenten tulisi edustaa erilaista yhteiskuntaelämän tuntemusta kuten esimerkiksi elinkeinoelämää ja kulttuuria. Myös eri yhteiskunnalliset ajatussuunnat tulisi huomioida. Hallituksessa tulisi olla ainakin televisio- ja radiotoiminnan sekä ruotsinkielisen yksikön edustus. Henkilöstön edustus hallituksessa jatkuisi erityislainsäädännön ja yhtiön tekemien sopimusten mukaisesti. Tämän järjestelyn avulla pyritään parantamaan edellytyksiä järjestää yhtiön johtaminen entistä tehokkaammalla tavalla.

Muina tehtävinään hallintoneuvostolla olisivat pääpiirteissään nykyiset tehtävät. Hallintoneuvosto päättäisi yhtiön perusorganisaatiosta ja sen toiminnan laajuudesta, erityisesti niiltä

osin, kuin yhtiö omistaisi muita yhtiöitä tai kysymys ei olisi julkisen palvelun yleisradiotoiminnasta. Hallintoneuvosto päättäisi myös merkittävimmistä taloudellisista hankkeista. Tätä on pidettävä tärkeänä yhtiön pitkäaikaisien vastuiden kannalta.

Erityisen tärkeänä tehtävänä hallintoneuvostolla olisi julkisen palvelun ohjelmatoiminnan valvominen. Hallintoneuvosto voisi antaa ohjeita ohjelmistosta ja sen tulisi valvoa lain ja ohjeiden noudattamista.

Hallintoneuvosto päättäisi myös yhtiön hallituksen ehdotuksesta henkilökunnan palvelusuhteen perusteet ja yleiset ehdot. Vaikka yhtiön toiminnan kannalta olisikin tarkoituksenmukaisinta sopeutua yleisiin työmarkkinaehtoihin, saattaa toiminnan erityisluonne vaatia poikkeavia perusteita.

Hallintoneuvosto päättäisi yhtiön talousarviosta samoin kuin myöntäisi valtuuden yhtiön toiminimen kirjoittamiseen, tarkastaisi hallituksen vuosikertomuksen ja hyväksyisi sen. Viimeksimainitussa tehtävässä hallintoneuvosto luonnollisesti ottaisi huomioon tilintarkastajien mahdollisesti tekemät huomautukset. Mikäli tilintarkastajat tekisivät huomautuksen hallintoneuvoston toimista, hallintoneuvosto antaisi huomautuksen johdosta aiemman käytännön mukaan selityksen yhtiökokoukselle.

Hallintoneuvosto valvoisi aiemmin noudatettulla tavalla yhtiökokouksen päätösten toteutumista ja hoitaisi yhtiökokouksiin liittyvät asiat.

Pykälän 2 momentissa säädetäisiin hallintoneuvostolle oikeus käsitellä myös 1 momentissa mainitsemattomia asioita, jotka yhtiön hallitus katsoo tarkoituksenmukaiseksi alistaa hallintoneuvoston käsiteltäviksi.

Pykälän 3 momentissa säädetäisiin aiemmallalla tavalla hallintoneuvoston ylimääräisen kokouksen koollekutsumisesta.

7 §. *Hallituksen ja toimitusjohtajan tehtävät.* Yleisradiotoiminnan kenttä on hyvin monipuolisen kehityksen ja lisääntyvän kilpailun kohteena. Oy Yleisradio-Rundradion Ab:n tulee säilyttää julkisen palvelun yleisradiotoiminta kansallisesti merkittävänä. Tässä tehtävässä ohjelmien sisältö ja kiinnostavuus edellyttävät tekijöiltään ammattitaitoa. Taloudellinen kehitys puolestaan edellyttää selviytymistä mahdollisimman vähillä rahoilla. Esityksen tarkoituksena on antaa mahdollisuus kehittää yhtiön organisaatiota kohti tavanomaista osakeyhtiön organisaatiota. Tämän uskotaan nostavan yh-

tiön tuotteiden tasoa ja tehostavan talouden hoitoa. Tästä syystä hallituksen ja toimitusjohtajan tehtävissä esitetään noudatettavaksi tavanomaisia osakeyhtiölain määräyksiä.

3 luku. Oy Yleisradio-Rundradion Ab:n tehtävät

8 §. *Julkinen palvelu.* Oy Yleisradio-Rundradion Ab:n ensisijaisena tehtävänä on hoitaa julkisen palvelun yleisradiotoimintaa. Valmistelun yhteydessä on käynyt selväksi, että täysin kattavaa ja yksikäsittelistä määritelmää tälle käsitteelle ei ole löydettävissä. Siitä huolimatta esitetään otettavaksi käyttöön tällainen käsite, koska tarkoituksena on korostaa lupamaksuilla rahoitettavan toiminnan erityisluonnetta. Pykälässä esitetään määritelmänomainen luettelo tehtävistä, joiden katsotaan olevan keskeisiä julkisen palvelun yleisradiotoiminnassa. Yhteistä näille tehtäville on, että niitä ei voitaisi rahoittaa kaupallisesti eikä monipuolisuutensa vuoksi myöskään minkään ideologisen liikkeen taholta. Luettelon ei ole tarkoitus olla täydellinen kaikkien yksittäisten toimintalohkojen suhteen, vaan hallintoneuvosto voi tämentää ja laajentaa sitä yksityiskohtaisemmillä ohjeilla.

9 §. *Muut tehtävät.* Esityksen mukaan yhtiökokous voisi päättää, että yhtiö toimisi myös muussa toiminnassa kuin julkisen palvelun yleisradiotoiminnassa. Yhtiöjärjestyksestä muutettaisiin päätöstä vastaavasti. Koska ei pidetä tarkoituksenmukaisena sitä, että tällainen liiketoiminta rahoitettaisiin lupamaksuvarjoilla, esitetään sille säädettäväksi erillinen tilinpitovelvoite.

10 §. *Mainonnan kieltö.* Pykälässä ehdotetaan mainonnan kieltämistä Oy Yleisradio-Rundradion Ab:n ohjelmien välityksellä. Koska yhtiölle on asetettu edellä 9 §:ssä julkisen palvelun velvoitteet ja yhtiön rahoitus turvataan lupamaksujärjestelmällä, ei katsota aiheelliseksi antaa yhtiölle erillistä mainosoikeutta.

Valtioneuvostolle esitetään kuitenkin oikeutta myöntää poikkeuslupa mainontaan esimerkiksi kalliiden, suurta yleisöä kiinnostavien tapahtumien lähetyskustannusten rahoituksen järjestämiseksi.

4 luku. Oy Yleisradio-Rundradion Ab:n rahoitus

11 §. *Radorahasto.* Radorahastoa koskevat

perussäännökset sisältyvät radiolaitteista annettuun lakiin (8/27) ja sen nojalla annettuihin säännöksiin, jotka jäävät edelleen voimaan. Oy Yleisradio-Rundradion Ab:ta koskevaan lakiesitykseen on tarpeellista ottaa yhtiön rahoitusta koskevan kokonaiskuvan saamiseksi viittauksina radiolaitteista annettuun lakiin radiorahastoa ja vastaanotinlupamaksuja koskevat säännökset. Nämä noudattavat nykyistä käytäntöä. Telehallintokeskuksen esitetään jatkavan radiorahaston hoitoa. Tässä tehtävässään Telehallintokeskus käyttää Posti- ja telelaitokselta ostamaansa tietokonepalvelua ja postipalvelua.

Pykälän 2 momentissa lueteltaisiin ne tarkoitukset, joihin rahaston varoja saisi käyttää julkisen palvelun yleisradiotoiminnan rahoittamisen lisäksi.

Radorahastoa tulisi edelleen hoitaa 3 momentin mukaan soveltuvin osin valtion tilinpidon ja maksuliikennemääräysten mukaisesti.

Radorahaston vuosittaisesta käyttösuunnitelmasta päättäminen esitetään säilytettäväksi valtioneuvostolla nykyiseen tapaan.

12 §. *Vastaanotinlupamaksut.* Esitys ei sisällä muutoksia televisiolupamaksuja koskeviin säännöksiin. Esityksen mukaan julkisen palvelun yleisradiotoiminnan rahoittamiseksi tarvittavat tulot kerättäisiin aiemman käytännön mukaisesti edelleen valtioneuvoston päätöksen nojalla yleisradiovastaanottimien haltijoilta.

Tarkoituksena on, että nykykäytäntöä, jonka mukaan maksu kerättäisiin televisiovastaanottimista, jatkettaisiin muuttamattomana. Valtioneuvosto päättäisi edelleen radiolaitteista annetun lain 4 §:n 1 momentin nojalla myös maksun suuruuden ja siinä mahdollisesti erilaisesta ohjelmatarjonnasta johtuvat erot. Tarkoituksena on, että edelleen voitaisiin periä kunnittain erilainen vastaanotinmaksu, jolla katettaisiin TV 4:n erityiskustannukset.

13 §. *Muut maksut.* Esityksessä annetaan valtioneuvostolle oikeus tarvittaessa päättää myös muiden yleisradiotoimintaan liittyvien maksujen keräämisestä radiorahastoon. Esityksellä pyritään mahdollistamaan muidenkin tulolähteiden käyttäminen radiorahastossa. Ottaen huomioon julkisen palvelun yleisradiotoiminnan turvaamisen tällaisen mahdollisuuden olemassaoloa pidetään tarpeellisenä.

5 luku. Erinäiset säännökset

14 §. *Tarkemmat säännökset.* Tarkoituksena

on antaa lain soveltamisesta yksityiskohtaisempi asetus.

Suomi on 26 päivänä marraskuuta 1992 allekirjoittanut Euroopan Neuvoston yleissopimuksen rajat ylittävistä televisiosopimuksesta. Suomi on ollut mukana tekemässä sopimusta Euroopan talousalueesta (ETA-sopimus) ja Suomi on myös hakenut 18 päivänä maaliskuuta 1992 Euroopan yhteisöjen jäsenyyttä.

Muun muassa näillä sopimuksilla Suomi tulee sitoutumaan erinäisiin yleisradiotoimintaa koskeviin kansainvälisiin sopimuksiin. On tarpeen, että sekä näistä että myöhemmistä asioita koskevista sopimuksista voidaan joustavasti antaa tarpeelliset määräykset, jotka liittyvät Oy Yleisradio-Rundradion Ab:n toimintaan.

6 luku. Voimaantulo

15 §. *Voimaantulo.* Laki esitetään tulevaksi voimaan 1 päivänä tammikuuta 1994. Ajankohta sattuisi yhteen Oy Yleisradio-Rundradion Ab:n tilivuoden alkamisen kanssa ja yhtiön tilinpidossa tai toiminnassa mahdollisesti tarvittavat muutokset voitaisiin tehdä joustavasti. Voimaantuloa ennen voitaisiin ryhtyä voimaantulon edellyttämiin toimenpiteisiin.

16 §. *Kumottavat säännökset.* Koska esitetty laki sisältää voimassa olevaa Oy. Yleisradio Ab:tä koskevan lain säädökset, esitetään aiempi laki kumottavaksi.

Koska Oy. Yleisradio Ab. myy ohjelmansiirtoa muille yhtiöille, esitetään kumottavaksi teletoimintalain (183/87) 6 §:n 1 momentti, jolla Oy. Yleisradio Ab:n ohjelmansiirtoverkko on vapautettu luvanvaraisuudesta. Tämä on perusteltua siksi, että maassamme toimivat telelaitokset myyvät vastaavaa ohjelmansiirtopalvelua yleisenä telepalveluna ja Oy Yleisradio-Rundradion Ab joutuu tässä tehtävässään kilpailemaan niiden kanssa telelaitoksen ominaisuudessa.

17 §. *Siirtymäsäännös.* Koska esitetty laki korvaa kaikilta osin Oy. Yleisradio Ab:lle aiemmin myönnetyn toimiluvan, esitetään toimiluvan raukeavan lain voimaantullessa siten, että ne eivät olisi ajallisesti päällekkäisiä.

Jotta Oy. Yleisradio Ab:n hallinto voisi jatkaa keskeytyksettä, esitetään, että hallinto-neuvosto jatkaisi työtään toimikautensa loppuun.

2. Tarkemmat säännökset ja määräykset

Oy Yleisradio-Rundradion Ab:stä annetun lain perusteella on tarkoitus antaa asetus, jossa täsmennetään yhtiön toiminnan käytännön järjestelyjä.

3. Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan 1 päivänä tammikuuta 1994.

Ottaen huomioon yleisradiotoiminnassa tapahtuvan nopean kehityksen hallitus ilmoittaa tarkoituksena olevan seurata lain toimivuutta ja tarpeen vaatiessa ryhtyä asiassa toimenpiteisiin.

4. Säättämisjärjestys

Aiemmin Oy. Yleisradio Ab:tä koskenutta lakia valtioneuvoston oikeudesta luovuttaa yleisradiotoimintaa varten valtiolle hankittu omaisuus osakeyhtiölle on muutettu valtiopäiväjärjestyksen 67 §:n mukaisessa järjestyksessä käsitellyllä lailla (774/48). Säättämisjärjestyksen vaikeuttaminen katsottiin tällöin perustelluksi, koska eduskunnalle annettiin muutoksessa toimenpanotehtävä yhtiön hallintoneuvoston valitsemisessa. Lakia on muutettu myöhemmin kaksi kertaa eikä tällöin ole katsottu tarvittavan perustuslain säättämisjärjestystä, koska eduskunnan tehtäviä ei ole muutettu laajentavasti.

Esityksen mukaan eduskunnan tehtävistä säädetään siten, että eduskunta valitsisi hallintoneuvoston jäsenet neljäksi vuodeksi. Hallitus katsoo, että tämä ei muuta eduskunnan tehtäviä yhtiön hallinnossa ja että esityksen mukainen laki voidaan hyväksyä tavallisessa lainsäädäntöjärjestyksessä.

Voimassa olevan Suomen Hallitusmuodon VI luvun (1077/91) mukaan talousarvion ulkopuolista rahastoa ei voida perustaa tavallisella lailla. Radorahaston osalta ei kuitenkaan ole kysymys uuden rahaston perustamisesta eikä myöskään rahaston muuttamisesta. Tämän johdosta hallitus katsoo, että esityksen mukainen laki voidaan hyväksyä tavallisessa lainsäädäntöjärjestyksessä.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

Oy Yleisradio-Rundradion Ab:stä

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Yleiset säännökset

1 §

Oy Yleisradio-Rundradion Ab:n asema

Oy Yleisradio-Rundradion Ab on julkisen palvelun yleisradiotoimintaa harjoittava osakeyhtiö. Oy Yleisradio-Rundradion Ab voi harjoittaa myös muuta toimintaa yhtiöjärjestyksensä mukaisesti.

Yhtiö saa harjoittaa yleisradiotoimintaa ilman radiolaitteista annetussa laissa (8/27) tarkoitettua toimilupaa niillä kanavilla ja taajuuksilla, jotka sille asianomaisessa järjestyksessä on myönnetty tai myönnetään. Toiminnan harjoittamisessa tarvittaviin teknisiin laitteisiin sovelletaan, mitä radiolaissa (517/88) ja teletointalaissa (183/87) säädetään.

2 §

Yhtiön omistussuhteet

Oy Yleisradio-Rundradion Ab:n osakekanasta on valtion omistuksessa ja hallinnassa oltava määrä, joka on vähintään 70 prosenttia yhtiön kaikista osakkeista ja kaikkien osakkeiden tuottamasta äänimäärästä. Yhtiön yhtiöjärjestykseen on otettava sellaiset määräykset, että yleiset edut turvataan.

3 §

Yhtiön hallinnonala

Yhtiö kuuluu liikenneministeriön hallinnonalaan. Liikenneministeriön tulee ottaa huomioon julkisen palvelun yleisradiotoiminnan toimintaedellytykset kehitettäessä muuta yleisradiotoimintaa.

Liikenneministeriön edustajalla on oikeus olla läsnä yhtiön hallintoneuvoston kokouksissa sekä käyttää niissä puhevaltaa.

2 luku

Oy Yleisradio-Rundradion Ab:n hallinto

4 §

Yhtiön hallintoelimet

Oy Yleisradio-Rundradion Ab:n hallintoeliminä ovat hallintoneuvosto ja hallitus.

5 §

Hallintoneuvosto

Yhtiöllä tulee olla hallintoneuvosto, jonka jäsenten lukumäärä on 21.

Hallintoneuvoston jäsenet valitsee eduskunta. Vaalin toimittavat eduskunnan valitsijamiehet suhteellista vaalitapaa noudattaen. Jäsenet valitaan neljäksi vuodeksi kerrallaan. Hallintoneuvoston jäseneksi on valittava taide-elämää, sivistystyötä, elinkeino- ja talouselämää tuntevia sekä eri yhteiskunta- ja kieliryhmiä edustavia kansalaisia.

Hallintoneuvosto valitsee keskuudestaan puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan.

6 §

Hallintoneuvoston tehtävät

Hallintoneuvoston tehtävänä on:

1) ottaa sekä erottaa yhtiön toimitusjohtaja viiden vuoden toimikaudeksi sekä vahvistaa hänen palkkansa ja muut toimeen liittyvät ehdot;

2) ottaa ja erottaa toimitusjohtajan esityk-

sestä yhtiön hallituksen jäsenet siten, että hallitus on kokoonpanoltaan monipuolinen ja edustaa muun muassa eri yhteiskuntaryhmiä ja molempia kieliryhmiä, sekä vahvistaa heidän palkkansa ja muut toimeen liittyvät ehdot;

3) päättää yhtiön toiminnan laajuudesta, perusorganisaatiosta ja ylimmän johdon työnjaon periaatteista, muiden yhtiöiden osakkeiden ostosta ja myynnistä sekä merkittävimmistä taloudellisista hankkeista;

4) valvoo erityisesti julkisen palvelun ohjelματοimintaa;

5) päättää hallituksen ehdotuksesta henkilökunnan palvelussuhteen perusteet ja yleiset ehdot;

6) päättää seuraavan vuoden talousarviosta;

7) myöntää valtuus yhtiön toiminimen kirjoittamiseen;

8) tarkastaa ja hyväksyä hallituksen vuosikertomus;

9) antaa selityksensä tilintarkastajien huomautusten johdosta;

10) valvoo että yhtiökokouksen päätökset pannaan täytäntöön; sekä

11) kutsua kokoon yhtiökokous ja valmistella siinä käsiteltävät asiat.

Hallintoneuvosto voi ratkaista muitakin hallituksen sille alistamia asioita.

Hallintoneuvosto on kutsuttava kuukauden sisällä koolle käsittelemään nimettyä asiaa, milloin kolmasosa jäsenistä vaatii sitä kirjallisesti puheenjohtajalta.

7 §

Hallituksen ja toimitusjohtajan tehtävät

Hallitukseen ja toimitusjohtajaan sovelletaan, mitä osakeyhtiölaissa säädetään.

Toimitusjohtajalla on pääjohtajan arvonimi.

3 luku

Oy Yleisradio-Rundradion Ab:n tehtävät

8 §

Julkinen palvelu

Oy Yleisradio-Rundradion Ab:n tehtävänä on tuoda täyden palvelun yleisradio-ohjelmisto jokaisen saataville yhtäläisin ehdoin.

Toiminnan tulee julkisen palvelun erityisinä tehtävinä:

1) tukea toimivaa kansanvaltaa tarjoamalla yhteiskunnallisista kysymyksistä monipuolisia

tietoja, mielipiteitä ja keskusteluja, myös vähemmistöryhmille ja erityisryhmille;

2) tukea ja kehittää kotimaista luovaa kulttuuria ja välittää sen tuloksia jokaisen saataville;

3) edistää ohjelmiston sivistävää luonnetta, tukea kansalaisten opiskelua ja tarjota hartausohjelmia;

4) kohdella ohjelmatoiminnassa yhtäläisin perustein suomen- ja ruotsinkielisiä kansalaisia ja tuottaa palveluja saamen kielellä sekä soveltuvin osin myös maan muille kieliryhmille;

5) varautua yleisradiotoiminnan hoitamiseen poikkeusoloissa; sekä

6) lähettää suomalaisia ohjelmia ja välittää uutisia ja ohjelmia Suomen ja ulkomaiden välillä.

9 §

Muut tehtävät

Yhtiökokous voi päättää muuttaa yhtiöjärjestystä siten, että yhtiö harjoittaa myös muuta toimintaa kuin julkisen palvelun yleisradiotoimintaa. Tällainen toiminta on järjestettävä tilinpidollisesti erilliseksi julkisen palvelun yleisradiotoiminnasta.

10 §

Mainonnan kieltö

Oy Yleisradio-Rundradion Ab ei saa lähettää hallitsemillaan radio- ja televisiokanavilla liike- tai muuta siihen verrattavaa mainontaa. Valtioneuvostolla on kuitenkin oikeus erityisesti syystä myöntää Oy Yleisradio-Rundradion Ab:lle oikeus liike- tai muun siihen verrattavan mainonnan lähettämiseen ohjelmien yhteydessä.

4 luku

Oy Yleisradio-Rundradion Ab:n rahoitus

11 §

Radiatorahasto

Julkisen palvelun yleisradiotoiminnan rahoittamista ja yleisradiotoiminnan edistämistä varten on valtion talousarvion ulkopuolinen radio-laitteista annetun lain (8/27) mukainen valtion radiatorahasto, jota hoitaa Telehallintokeskus.

Radiatorahaston varoista suoritetaan myös rahastoon kerättävien maksujen perimisestä, tar-

kastuksista, hallintoneuvoston jäsenten palkoista sekä julkisen palvelun yleisestä kehittämisestä aiheutuvat kustannukset.

Radorahaston hoidossa on soveltuvin osin noudatettava, mitä valtion tilinpidosta ja maksuliikenteestä on säädetty tai määrätty. Valtioneuvosto vahvistaa vuosittain liikenneministeriön esityksestä radorahaston käyttösuunnitelman.

12 §

Vastanotinlupamaksut

Yleisradiolähetysten vastaanottamiseen tarkeitettujen radiolaitteiden käyttämiseen tarvittavista luvista kannettavat maksut ja viivästymismaksut kerätään radiolaitteista annetun lain (8/27) mukaisesti valtion radorahastoon.

13 §

Muut maksut

Valtioneuvosto voi päättää myös muiden yleisradiotoimintaan liittyvien maksujen keräämisestä radorahastoon.

5 luku

Erinäiset säännökset

14 §

Tarkemmat säännökset

Tarkemmat säännökset tämän lain täytäntöönpanosta annetaan asetuksella.

Liikenneministeriöllä on oikeus antaa Oy Yleisradio-Rundradion Ab:lle Suomea sitovia kansainvälisiä sopimuksia vastaavia, yleisradiotoimintaan liittyviä määräyksiä.

6 luku

Voimaantulo

15 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammiukuuta 1994.

Toimenpiteisiin tämän lain täytäntöönpanemiseksi voidaan ryhtyä ennen sen voimaantuloa.

16 §

Kumottavat säännökset

Tällä lailla kumotaan:

1) valtioneuvoston oikeudesta luovuttaa yleisradiotoimintaa varten valtiolle hankittu omaisuus osakeyhtiölle 18 päivänä toukokuuta 1934 annettu laki (216/34) ja

2) 20 päivänä helmikuuta 1987 annetun teletoimintalain (183/87) 6 §:n 1 momentti.

17 §

Siirtymäsäännös

Valtioneuvoston Oy. Yleisradio Ab:lle myöntämä yleisradiotoiminnan toimilupa lakkaa olemasta voimassa tämän lain voimaan tullessa.

Oy. Yleisradio Ab:lle 16 päivänä huhtikuuta 1991 valittu hallintoneuvosto jatkaa tämän lain voimaan tultua toimintaansa tämän lain mukaisena hallintoneuvostona kuluva toimikautensa loppuun. Hallintoneuvosto tekee siirtymäkautta koskevat ratkaisut 1 päivänä tammiukuuta 1990 alkaneeksi viiden vuoden toimikaudeksi nimetyn johtajiston osalta. Siirtymäkauden katsotaan päättyvän vuoden 1994 loppuun mennessä.

Helsingissä 7 päivänä syyskuuta 1993

Tasavallan Presidentti

MAUNO KOIVISTO

Liikenneministeri *Ole Norrback*

